

Tomislav Šeparović

Novac iz Čitluka (Aequum) i Jasenskog u Muzeju Cetinske krajine

Tomislav Šeparović
HR, 21000 Split
Muzej hrvatskih arheoloških
spomenika
Stjepana Gunjače b.b.
muzej.hrvatskih.arheoloskih.
spomenika@st.t-com.hr

UDK: 904:737.1(497.5 Sinj)"652"
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 18. 4. 2006.
Prihvaćeno: 22. 5. 2006.

U radu su obrađeni primjerci novca iz numizmatičke zbirke Muzeja Cetinske krajine koji potječu iz naselja Čitluk (rimska kolonija Aequum) i Jasensko kod Sinja. Velikom većinom to su rimski novci koje pratimo u rasponu od kraja prvog stoljeća prije Krista do petog stoljeća. Numidski novac zastupljen je rijetkim primjerkom srebrnog denara kralja Jube I. kovanog između 60. i 46. godine prije Krista. Najmlađi novac je bizantski anonimni folis emitiran iz konstantinopoljske kovnice sredinom 11. stoljeća.

Ključne riječi: Čitluk, Jasensko, Aequum, numizmatika, Rim, Numidija, Bizant.

onih vezanih za arhitekturu, položaj i veličinu grada.⁷

U razdoblju nakon Drugoga svjetskog rata u Čitluku se istraživalo u nekoliko navrata. Premda su ta istraživanja imala ponajprije zaštitni karakter, i ona su dala veoma vrijedne rezultate.⁸

Što se numizmatičkih nalaza tiče, uz spomenuti skupni nalaz sestercija na području Čitluka pronađene su još dvije ostave srebrnog rimskog novca.⁹ Taj novac na žalost nije sačuvan, pa nije moguće ustanoviti o kojim se nominalama radi niti kada su ostave sakrivene. Kada govorimo o pojedinačnim numizmatičkim nalazima rimskog *Aequuma*, recimo da se dosta materijala čuva u muzejskim zbirnama, te bi ih u budućnosti svakako trebalo pregledati i objedinjene objaviti.

Novac koji ovdje obrađujemo, kako smo već napomenuli, čuva se u Muzeju Cetinske krajine. Uz novac iz Čitluka, kojeg je daleko najviše, s tri primjerka zastupljeni su novci pronađeni u obližnjem Jasenskom.¹⁰

Kratice literature u katalogu:

Mazard - J. Mazard, Corpus nummorum Numidiae Mauretaniaeque, Paris 1955

RIC - H. Mattingly, E. A. Sydenham et al. The Roman Imperial Coinage I-X, London 1923-1994

BNP - C. Morriison, Catalogue des monnaies Byzantines de la Bibliothèque nationale, Paris 1970

Među najznačajnijim radovima koji se dotiču teme optjecaja novca na područjima rimskih gradova u Dalmaciji svakako je rad Ivana Marovića o skupnom nalazu sestercija iz Čitluka.¹ Premda je od njegove objave prošlo gotovo polja stoljeća, on je i danas neizostavno štivo svima koji proučavaju fenomen skupnih novčanih nalaza, kao i onima koji se bave antičkom poviješću južne Hrvatske, posebice rimske kolonije *Aequum*. Razmišljajući o tome što napisati za novi broj Vjesnika za arheologiju i povijest dalmatinsku posvećen upravo profesoru Maroviću, činilo mi se prikladnim kao temu odabрати numizmatičke nalaze iz Čitluka koji se čuvaju u Muzeju Cetinske krajine. Time bih se ne samo približio temi o kojoj je pisao cijenjeni profesor, nego bih objavljivanjem tog materijala pridonio sređivanju i valoriziranju dijela fundusa Muzeja.²

O rimskoj koloniji *Aequum* smještenoj na prostoru sela Čitluka, oko 5 km sjeverno od Sinja, dosta je pisano u stručnoj i znanstvenoj literaturi.³ Stanje istraženosti, međutim, daleko je od zadovoljavajućeg. Najranije zabilježene podatke o spomenicima ovog iznimno važnog rimskog naselja nalazimo u djelima A. L. Muratoria, A. Fortisa, te I. Lovrića iz 18. stoljeća.⁴ Godine 1860. franjevac A. K. Matas, potaknut brojnim i vrlo vrijednim slučajnim nalazima, provodi na ovome mjestu i prva arheološka istraživanja. Od tada se zanimanje za antički *Aequum* sve više pojačava, pa na ovom području borave uz domaće i poznati europski arheološki stručnjaci.⁵ Za proučavanje *Aequuma* neobično je značajna godina 1912., kada se u organizaciji Arheološkog instituta iz Beča ondje provode istraživanja kojima rukovodi M. Abramić.⁶ Ta su istraživanja pridonijela rasvjetljavanju mnogih pitanja, posebice

¹ Marović 1958.

² Kada mi je sad već daleke 1986. godine majčin stric poručio da ima za mene nekakve arheološke rasprave koje mi poklanja rođak arheolog iz Splita, moram priznati da mi to nije previše značilo. Još mi je manje značilo ime tog arheologa za kojega, iskreno rečeno, kao tek upisani student prve godine arheologije nikad prije nisam čuo. Taj arheolog bio je profesor Ivan Marović, čovjek čije je ime ostavilo neizbrisiv trag u arheološkoj znanosti. Njegova majka Anđa rođ. Lasić sestra je mog pradjeda, porijeklom iz Šumeta kod Imotskog. Zaposlivši se u Splitu, imao sam priliku nebrojeno puta susretati se i surađivati s barba Ivom, posebice u Arheološkom muzeju, u kojem je proveo cijeli svoj radni vijek. Uvijek dobronamjieran i susretljiv, svoje golemo znanje i iskustvo nesebično je prenosio na nas mlađe. U osobito ugodnom sjećanju ostao mi je naš zadnji zajednički izlet u Imotsku krajinu. Dok smo se vozili preko Trilja, Ciste i Lovreča, oduševljeno mi je pričao o svojim rekognosciranjima, iskopavanjima, te i onim na žalost neostvarenim planovima, opet povezanim s arheologijom. Zbog svega toga neobično sam sretan da mogu ovaj skromni rad posvetiti upravo Ivanu Maroviću, te mu zaželjeti dobro zdravlje i još puno uspjeha u životu.

³ Iscrpnu literaturu o arheološkim istraživanjima i nalazima u Čitluku donosi A. Milošević 1998, str. 176.

⁴ Milošević 1998, str. 23.

⁵ Milošević 1998, str. 28-29.

⁶ Abramićeve terenske bilješke čuvaju se u Arheološkom muzeju u Splitu, o čemu podatke donosi A. Milošević: Milošević 1998, str. 32.

⁷ Reisch 1913.

⁸ Najranije istraživanje godine 1957. vodio je B. Gabričević, zatim godine 1966. A. Vuletić, te u novije vrijeme 1981. 1986. i 1988. godine, A. Milošević. Detaljnije o tim istraživanjima kao i o literaturi vidi u: A. Milošević 1998, str. 42-44, 175-176.

⁹ Matas 1880, str. 12; Bulić 1885; Marović 1958, str. 130.

¹⁰ Jasensko je selo smješteno samo nešto južnije od Čitluka. O položajima antičkih nalaza u Jasenskom vidi u: Milošević 1998, str. 182, 204.

ČITLUK					
Numidski novac					
Iuba					
1	D	60.-46. pr.Kr.	Numi	Mazard 84	
Rimski novac					
Augustus					
2	As	15. pr. Kr.	Rom	RIC 389	
Tiberius					
3	As	36.-37.	Rom	RIC 64	
(Divus Augustus)					
4	As	34.-37.	Rom	RIC 82	
Caius					
5	S	37.-38.	Rom	RIC 33	
6	As	37.-41.	Rom	RIC ?	
7	As	39.-40.	Rom	RIC 47	
(Agrippa)					
8	As	37.-41.	Rom	RIC 58	
Claudius I.					
9	As	50.-54.	Rom	RIC 113	
10	As	50.-54.	Rom	RIC 116	
Vespasianus					
11	As	69.-79.	Rom	RIC ?	
Titus					
12	As	80.-81.	Rom	RIC 121	
Traianus ili Hadrianus					
13	As	98.-138.	Rom	RIC ?	
Antoninus Pius					
(Diva Faustina I.)					
14	Dp	posl. 141.	Rom	RIC ?	
L. Verus					
(Lucilla)					
15	S	163.-169.	Rom	RIC 1747	
Septimius Severus					
16	D	201.-211.	Rom	RIC ?	
Severus Alexander					
17	S	231.-235.	Rom	RIC 648	
Trebonianus Gallus					
18	S	251.-253.	Rom	RIC 113	
Gallienus					
19	An	260.-268.	Rom	RIC 207	
20	An	260.-268.	Rom	RIC 256	T
21	An	260.-268.	Rom	RIC ad330	
22	-		Rom	RIC ?	
23	An	260.-268.	?	RIC ?	
(Salonina)					
24	An	260.-268.	?	RIC ?	
Claudius II.					
25	An	268.-270.	Rom	RIC 18	
26	An	268.-270.	?	RIC ?	
Aurelianus					
27	An	270.-275.	Rom	RIC 59	p*
(Divus Claudius II.)					
28	An	270.	Rom	RIC 266	
Tetricus I.					
29	An	270.-273.	Gal	RIC ?	
Vrijeme kovanja 294. - 305.					
Maximianus					
30	Rad	297.-298.	Rom	RIC 76b	
Vrijeme kovanja 305. - 313.					
Constantius I.					
31	Num	305.-306.	Sis	RIC 179a	SISA
Maximinus II.					
32	Num	311.	Cyz	RIC 77a	MKVF
Maxentius					
33	Num	307.	Aq	RIC 116	AQF

Vrijeme kovanja 320. - 325.					
Constantinus I.					
(Constantinus II.)					
34	Cen	320.-324.	?	RIC ?	
Vrijeme kovanja 324 - 330					
Constantinus I.					
35	Cen	324.-328.	?	RIC ?	
Vrijeme kovanja 330 - 337					
Constantinus I.					
(Constantius II.)					
36	Cen	330.-336.	?	RIC ?	
(Urbs Roma)					
37	Cen	330.-335.	Nic	RIC 195	SMNe
Vrijeme kovanja 337 - 341					
Constantinus II.					
38	Cen	337.-340.	Tes	RIC 55	SMTSB
Constans					
39	Cen	337.-340.	?	RIC ?	
Constantius II.					
40	Cen	337.-340.	?	RIC ?	
Constantinus II., Constans i Constantius II.					
(Divus Constantinus I.)					
41	Cen	337.-340.	Con	RIC 37	CONS
Vrijeme kovanja 341 - 348					
Constans					
42	-				
43	Cen	347.-348.	?	RIC ?	
Constantius II.					
44	Cen	347.-348.	Sis	RIC 191	?SIS?
Vrijeme kovanja 350 - 352					
Decentius					
45	AE 2	351.-352.	Aq	RIC 174	AQP
Vrijeme kovanja 350 - 355					
Constantius II.					
46	AE 2	351.-355.	Sir	RIC 23	*SIRM
47	AE 3	351.-355.	Sir	RIC 48	BSIRM
48	AE 2	351.-354.	Cyz	RIC 92	SMK?
Vrijeme kovanja 355 - 361					
Constantius II.					
49	AE 3	355.-361.	Sis	RIC 364	?SIS?
50	-				
52	AE 3	355.-361.	?	RIC ?	
Constantius II. ili Iulianus					
53	AE 3	355.-361.	?	RIC ?	
Neodređeno vrijeme kovanja 348 - 361					
Constantius II.					
54	AE 2	348.-361.	?	RIC ?	Γ
55	-				
56	AE 3	348.-361.	?	RIC ?	
Vrijeme kovanja 364 - 378					
Valentinianus I.					
57	AE 3	364.-375.	?	RIC ?	
Valens					
58	AE 3	367.-375.	Sis	RIC 14b	?SISC
59	-				
60	AE 3	364.-378.	?	RIC ?	
Gratianus					
61	AE 3	367.-375.	Sis	RIC 14c	?SIS?
Valentinianus II.					
62	AE 3	375.-378.	?	RIC ?	
Vrijeme kovanja 378 - 383					
Valentinianus II.					
63	AE 2	378.-383.	?	RIC ?	

Neodrediv				
64	D	1.p.3.st.	Rom	RIC ?
65	An	3. trećina 3.st.	?	RIC ?
66	Cen	318.-320.	?	RIC ?
67	Cen	337.-340.	?	RIC ?
68	-			
73	AE 4	5.st.	?	RIC ?
Bizantski novac				
Anonimus				
74	40 Num	970.-1092.	Con	BNP 41/86?

- 1 MCK 84. Pop.: d. Rev: Hram. T.: 3,72g. Dim.: 17mm. Pol. kal. 9. Dobro sačuvan.
- 2 MCK 99/4. Pop.: d. Rev: C PLOTIVS RVFVS III VIR AAFF; SC. T.: 7,52g. Dim.: 26x27mm. Pol. kal. 10. Istrošen.
- 3 MCK 5360. Pop.: l. Rev: PONTIF MAX TR POT XXXIIX; SC; kormilo na globusu. T.: 8,84g. Dim.: 25x26mm. Pol. kal. 6. Istrošen.
- 4 MCK 5361. Pop.: l. Rev: SC; Orao stoji na kugli. T.: 9,34g. Dim.: 24x26mm. Pol. kal. 12. Istrošen.
- 5 MCK 5362. Pop.: l. Rev: AGRIPPINA DRVILLA IVLIA; SC; Kaliguline tri sestre stoje en face. T.: 26,76g. Dim.: 34mm. Pol. kal. 6. Dobro sačuvan.
- 6 MCK 99/2. Pop.: l. Rev: VESTA; SC; Vesta sjedi l. T.: 7,51g. Dim.: 26x27mm. Pol. kal. 6. Istrošen. Određen po portretu.
- 7 MCK 5363. Pop.: l. Rev: VESTA; SC; Vesta sjedi l. T.: 10,80g. Dim.: 26x27mm. Pol. kal. 8. Istrošen.
- 8 MCK 5664. Pop.: l. Rev: SC; Neptun stoji l. T.: 9,06g. Dim.: 27x28mm. Pol. kal. 7. Istrošen.
- 9 MCK 95. Pop.: l. Rev: LIBERTAS AVGVSTA; SC; Libertas stoji l. T.: 11,56g. Dim.: 28x29mm. Pol. kal. 7. Istrošen.
- 10 MCK 94. Pop.: l. Rev: SC; Minerva ide d. T.: 9,51g. Dim.: 26x27mm. Pol. kal. 6. Dobro sačuvan.
- 11 MCK 99/1. Određen po portretu. Pop.: d. T.: 5,78g. Dim.: 25mm. Istrošen.
- 12 MCK 5365. Pop.: l. Rev: AEQVITAS AVGVST; SC; Ekvitas stoji l. T.: 11,29g. Dim.: 26x28mm. Pol. kal. 6. Dobro sačuvan. Pronađen uz južna gradska vrata.
- 13 MCK 550. Pop.: d. T.: 9,82g. Dim.: 26mm. Pol. kal. 6. Istrošen. Pronađen kod gradskih vrata.
- 14 MCK 333. Pop.: d. T.: 12,97g. Dim.: 25mm. Pol. kal. 1. Istrošen.
- 15 MCK 332. Pop.: d. Rev: IVNONI LVCINAE; SC; Junona sjedi l. T.: 25,08g. Dim.: 32mm. Pol. kal. 5. Dobro sačuvan.
- 16 MCK 5366. Suberat. Pop.: d. T.: 1,79g. Dim.: 17x18mm. Pol. kal. 6. Istrošen.
- 17 MCK 5367. Pop.: d. Rev: SPES PVBLICA; SC; Spes stoji l. T.: 14,41g. Dim.: 27x28mm. Pol. kal. 12. Oštećen.
- 18 MCK 173. Pop.: d. Rev: LIBERALITAS AVGG; SC; Liberalitas stoji l. T.: 18,86g. Dim.: 29x30mm. Pol. kal. 12. Istrošen.
- 19 MCK 5368. Pop.: d. Rev: IOVI CONS AVG; koza ide l. T.: 1,87g. Dim.: 18x19mm. Pol. kal. 12. Istrošen.
- 20 MCK 5369. Pop.: d. Rev: PAX AVG; Pax stoji l. T.: 2,79g. Dim.: 17mm. Pol. kal. 6. Dobro sačuvan.
- 21 MCK 5370. Pop.: d. Rev: VIRTVS AVGVSTI; Mars stoji l. T.: 2,23g. Dim.: 18mm. Pol. kal. 6. Dobro sačuvan.
- 22 MCK 99/6. Pop.: d. T.: 1,50g. Dim.: 16x18mm. Istrošen. Određen po portretu.
- 23 MCK 5371. Određen po portretu. Pop.: d. T.: 1,11g. Dim.: 16x18mm. Veoma jako istrošen.
- 24 MCK 5372. Pop.: d. T.: 1,65g. Dim.: 17mm. Pol. kal. 6. Istrošen.
- 25 MCK 5373. Pop.: d. Rev: ANNONA AVG; Anona stoji l. T.: 2,64g. Dim.: 16x17mm. Pol. kal. 6. Istrošen. Pronađen na oranici kod samostanskog imanja.
- 26 MCK 5374. Pop.: d. T.: 1,78g. Dim.: 16x17mm. Pol. kal. 6. Istrošen. Određen po portretu.
- 27 MCK 5375. Pop.: d. Rev: CONCORDIA MILITVM; Car i Konkordija se rukuju. T.: 3,03g. Dim.: 21x22mm. Pol. kal. 12. Dobro sačuvan. Pronađen na oranicama prema Demerovcu.
- 28 MCK 5376. Pop.: d. Rev: CONSECRATIO; orao. T.: 1,61g. Dim.: 16mm. Pol. kal. 5. Istrošen.
- 29 MCK 5377. Obrezan. Određen po portretu. Pop.: d. T.: 0,86g. Dim.: 13mm. Pol. kal. 12. Istrošen.
- 30 MCK 5378. Pop.: d. Rev: VOT/XX/ε; uokolo vijenac. T.: 2,79g. Dim.: 18x20mm. Pol. kal. 11. Dobro sačuvan.
- 31 MCK 5379. Pop.: d. Rev: IOVI CONSERVAT; Jupiter stoji l. T.: 8,45g. Dim.: 25x27mm. Pol. kal. 6. Dobro sačuvan.
- 32 MCK 96. Pop.: d. Rev: GENIO AVGVSTI; Genije stoji l. T.: 4,80g. Dim.: 20x21mm. Pol. kal. 6. Dobro sačuvan.
- 33 MCK 93. Pop.: d. Rev: CONSERV VRB SVAE; Roma u hramu. T.: 5,09g. Dim.: 22x26mm. Pol. kal. 1. Dobro sačuvan.
- 34 MCK 5381. Pop.: d. Rev: CAESARVM NOSTRORVM VOT ? vijenac. T.: 1,90g. Dim.: 17mm. Pol. kal. 12. Istrošen.
- 35 MCK 5380. Pop.: d. Rev: PROVIDENTIAE AVGG; logor. T.: 1,39g. Dim.: 16mm. Pol. kal. 6. Istrošen.
- 36 MCK 5382. Pop.: d. Rev: GLORIA EXERCITVS; 2 bojna znaka. T.: 1,63g. Dim.: 16x17mm. Pol. kal. 6. Istrošen. Pronađen uz istočni bedem.
- 37 MCK 107. Pop.: l. Rev: Vučica hrani Romula i Rema. T.: 1,86g. Dim.: 17mm. Pol. kal. 12. Dobro sačuvan.
- 38 MCK 5383. Pop.: d. Rev: GLORIA EXERCITVS; 1 bojni znak. T.: 1,20g. Dim.: 16mm. Pol. kal. 12. Istrošen.
- 39 MCK 5384. Pop.: d. Rev: GLORIA EXERCITUS; 1 bojni znak. T.: 1,37g. Dim.: 15mm. Pol. kal. 12. Istrošen.

Tabla 1.
(Foto Z. Alajbeg)

- 40 MCK 335. Pop.: d. Rev: GLORIA EXERCITVS; 1 bojni znak. T.: 0,89g. Dim.: 13x14mm. Pol. kal. 6. Istrošen.
- 41 MCK. Pop.: d. Rev: Car na četveropregu. T.: 0,64g. Dim.: 16mm. Pol. kal. 6. Dobro sačuvan.
- 42 MCK 5385. Pop.: d. Rev: VICTORIAE DD AVGGQ NN; dvije Viktorije stoje jedna nasuprot drugoj. T.: 1,61g. Dim.: 15x16mm. Pol. kal. 12. Istrošen.
- 43 MCK 5386. Pop.: d. Rev: VICTORIAE DD AVGGQ NN; Dvije Viktorije stoje jedna nasuprot drugoj. T.: 1,53g. Dim.: 14mm. Pol. kal. 6. Istrošen. Pronađen na oranici istočno od samostanskog imanja.
- 44 MCK 5387. Pop.: d. Rev: VICTORIAE DD AVGGQ NN; dvije Viktorije stoje jedna nasuprot drugoj. T.: 0,87g. Dim.: 15mm. Pol. kal. 1. Istrošen.
- 45 MCK 5393. Pop.: d. Rev: VICTORIAE DD NN AVG ET CAES; Dvije Viktorije drže štit na kojem je VOT/V/MVLT/X. T.: 3,71g. Dim.: 20x21mm. Pol. kal. 7. Dobro sačuvan. U polju točka i zvjezdica.
- 46 MCK 5389. Pop.: d. Rev: HOC SIGNO VICTOR ERIS; Viktorija kruni cara. T.: 4,61g. Dim.: 23mm. Pol. kal. 6. Dobro sačuvan.
- 47 MCK 5390. Pop.: d. Rev: FEL TEMP REPARATIO; pali konjanik. T.: 2,30g. Dim.: 17mm. Pol. kal. 6. Dobro sačuvan.
- 48 MCK 334. Pop.: d. Rev: FEL TEMP REPARATIO. T.: 4,48g. Dim.: 22mm. Pol. kal. 6. Istrošen.
- 49 MCK 5388. Pop.: d. Rev: FEL TEMP REPARATIO; pali konjanik. T.: 2,12g. Dim.: 17mm. Pol. kal. 7. Dobro sačuvan. Pronađen na forumu.
- 50 MCK 335/3. Pop.: d. Rev: FEL TEMP REPARATIO; pali konjanik. T.: 1,75g. Dim.: 16x19mm. Pol. kal. 12. Istrošen.
- 51 MCK 335/2. Pop.: d. Rev: FEL TEMP REPARATIO; pali konjanik. T.: 1,67g. Dim.: 15mm. Pol. kal. 6. Istrošen.
- 52 MCK 335/5. Pop.: d. Rev: SPES REI PVBLICE; car stoji i. T.: 1,40g. Dim.: 17mm. Pol. kal. 6. Istrošen.
- 53 MCK 5392. Pop.: d. Rev: SPES REI PVBLICE; car stoji i. T.: 1,74g. Dim.: 15mm. Istrošen.
- 54 MCK 335/4. Pop.: d. Rev: FEL TEMP REPARATIO; pali konjanik. T.: 4,44g. Dim.: 22mm. Pol. kal. 6. Istrošen.
- 55 MCK 335/1. Pop.: d. Rev: FEL TEMP REPARATIO; pali konjanik. T.: 2,09g. Dim.: 16mm. Pol. kal. 12. Istrošen.
- 56 MCK 99/5. Pop.: d. Rev: FEL TEMP REPARATIO; pali konjanik. T.: 1,74g. Dim.: 16mm. Pol. kal. 12. Istrošen.
- 57 MCK 5394. Pop.: d. Rev: GLORIA ROMANORVM; Car vuče zarobljenika. T.: 2,41g. Dim.: 17mm. Pol. kal. 12. Istrošen.
- 58 MCK 5395. Pop.: d. Rev: GLORIA ROMANORVM; car vuče zarobljenika. T.: 1,63g. Dim.: 16x17mm. Pol. kal. 1. Dobro sačuvan.
- 59 MCK 5396. Pop.: d. Rev: SECVRITAS REIPVBLICAE; Viktorija ide i. T.: 2,06g. Dim.: 15x18mm. Pol. kal. 12. Istrošen.
- 60 MCK 99/3. Pop.: d. Rev: GLORIA ROMANORVM; Car vuče zarobljenika. T.: 1,67g. Dim.: 16x17mm. Pol. kal. 12. Istrošen.
- 61 MCK 5397. Pop.: d. Rev: GLORIA ROMANORVM; Car vuče zarobljenika. T.: 2,28g. Dim.: 17mm. Pol. kal. 1. Istrošen.
- 62 MCK. Pop.: d. Rev: GLORIA ROMANORVM; car vuče zarobljenika. T.: 1,39g. Dim.: 17mm. Pol. kal. 12. Istrošen. Pronađen na oranici kod samostanskog imanja.

- 63 MCK 5398. Pop.: d. Rev: REPARATIO REIPVB; Car podiže klečeću ženu. T.: 2,47g. Dim.: 20x23mm. Pol. kal. 6. Istrošen. Pronađen u iskopu kanala kod objekta I.
- 64 MCK 5400. Suberat. Pop.: d. T.: 2,21g. Dim.: 16mm. Pol. kal. 7. Istrošen.
- 65 MCK 99/7. Pop.: d. T.: 1,76g. Dim.: 18x20mm. Istrošen.
- 66 MCK 5401. Pop.: l. Rev: VICTORIAE LAETAE PRINC PERP; Dvija Viktorije stoje jedna nasuprot drugoj; između štit. T.: 1,40g. Dim.: 17mm. Pol. kal. 6. Istrošen. Pronađen na oranici istočno od samostanskog imanja.
- 67 MCK 5402. Rev: GLORIA EXERCITVS; 1 bojni znak. T.: 0,90g. Dim.: 16x17mm. Veoma jako istrošen.
- 68 MCK 5403. Pop.: d. T.: 1,43g. Dim.: 11x12mm. Veoma jako istrošen.
- 69 MCK 5404. T.: 1,18g. Dim.: 9mm. Veoma jako istrošen.
- 70 MCK 5405. T.: 1,05g. Dim.: 10x12mm. Veoma jako istrošen.
- 71 MCK 5406. T.: 0,95g. Dim.: 11mm. Veoma jako istrošen.
- 72 MCK 5407. T.: 0,58g. Dim.: 8x9mm. Veoma jako istrošen.
- 73 MCK 5408. T.: 0,53g. Dim.: 7x8mm. Veoma jako istrošen.
- 74 MCK 176. Pop.: en face. T.: 6,20g. Dim.: 23mm. Pol. kal. 5. Istrošen.

JASENSKO

Rimski novac

Vrijeme kovanja 313 - 320

Licinius I.

1 Num 313-316 Tes RIC 2 ·TS-A

Vrijeme kovanja 350 - 355

Constantinus II.

2 AE 3 351-355 Sis RIC 350 ?SIS

Neodređeno vrijeme kovanja 393 - 423

Honorius

3 AE 4 393-423 Rom RIC 1355 SMRe

1 MCK. Pop.: d. Rev: IOVI CONSERVATORI AVGG NN; Jupiter stoji i. T.: 2,93g. Dim.: 22x23mm. Pol. kal. 6. Dobro sačuvan.

2 MCK 101/1. Pop.: d. Rev: FEL TEMP REPARATIO; pali konjanik. T.: 2,08g. Dim.: 17mm. Pol. kal. 1. Istrošen.

3 MCK 101/2. Pop.: d. Rev: GLORIA ROMANORVM; car između zarobljenika i osobe koja moli za milost. T.: 1,67g. Dim.: 15mm. Pol. kal. 7. Istrošen.

Katalog se sastoji od sedamdeset i pet primjeraka rimskog carskog, te od po jednog primjerka numidskoga i bizantskoga novca. Najstariji novac je denar numidskog kralja Jube iz sredine 1. stoljeća prije Krista. Primjerak je kovan najkasnije 46. godine

prije Krista, kada Numidija postaje rimska provincija.¹¹ Dva primjerka ovakvog novca čuvaju se u Arheološkom muzeju u Splitu i za njih se može pretpostaviti da potječu iz prostora južne Hrvatske, premda nemaju podatke o mjestu nalaza.¹² Zanimljivo je da je novac ovoga vladara zabilježen u skupnom nalazu iz Ličkog Ribnika, što dokazuje da je mogao biti u optjecaju zajedno s rimskim denarima sve do početka prvog stoljeća, kada se ova ostava datira.¹³ Novci julijevsko-klaudijevske dinastije zastupljeni su s devet primjeraka, od Augusta do Klaudija. Većinom su to asevi rimske kovnice uz jedan Kaligulin sestercij. Slijede dva asa iz razdoblja Flavijevaca, od kojih je jedan po portretu pripisan Vespazijanu, dok je drugi iskovan za kratke vladavine njegova sina Tita. Razdoblje drugog stoljeća zastupljeno je sa samo tri primjerka novca. Među njima je jedan veoma istrošen as, za koji nije sigurno pripada li Trajanu ili Hadrijanu, zatim komemorativni dupondij s likom carice Faustine I., kakve je kovao Antonin Pije, te jedan dosta dobro očuvani sestercij, iskovan u ime Lucile, žene cara Lucija Vera. Najstariji novac trećeg stoljeća je denar - suberat Septimija Severa, nakon kojeg slijede sesterciji Aleksandra Severa i Trebonijana Gala. Iz druge polovine trećeg stoljeća najviše je antoninijana, od kojih je šest iz doba vladavine cara Galijena, tri su s likom Klaudija II., dok je jedan Aurelijanov. Svi oni kovani su u kovnici grada Rima. Jedan loše očuvani antoninijan po portretu je pripisan caru Tetriku, a kovan je na prostoru Galije. Primjerkom novca cara Maksimijana iz kraja trećeg stoljeća zastupljeni su radijati - novci slični ranijim antoninijanima, uvedeni Dioklecijanovom novčanom reformom godine 294.

Novac četvrtog stoljeća u postotku je najbrojniji. Njega je ukupno 37 primjeraka, u rasponu od Konstancija I. do Honorija, na prijelazu u 5. stoljeće. Među tipovima novca najbrojniji je *Fel temp reparatio*, kakav se kovao u razdoblju 348.-361. godine. S pet primjeraka zastupljeni su nešto stariji centenionali tipa *Gloria exercitus*, većinom kovani 337.-340. godine, te sa šest primjeraka novci tipa *Gloria Romanorum* iz druge polovine 4. stoljeća. Brončani novac *nummus* kakav je monetarnom reformom 294. godine uveo car Dioklecijan, zastupljen je s pet primjeraka različitih tipova. Ovakav novac kovan je do 317./318. godine, kada ga je zamijenio *centenionalis*. Novac petog stoljeća pratimo od već spomenutog primjerka cara Honorija koji se jedini mogao poblize determinirati. Ostali primjerci su do te mjere istrošeni da im je bilo moguće odrediti samo okvirnu dataciju.

Zanimljivo je ovdje obratiti pozornost i na zastupljenost kovnica. Kao što je vidljivo iz kataloga, do razdoblja Tetrarhije apsolutno dominira kovnica grada Rima. Što se tiče novca od kraja trećeg pa do početka petog stoljeća, kovnicu je bilo moguće utvrditi za ukupno 19 primjeraka. Među njima su sa 6 primjeraka najzastupljeniji novci siscijske kovnice, zatim slijede sa 3 primjerka novci rimske kovnice, potom po 2 primjerka kovnica

gradova Tesalonike, Konstantinopola, Kizika, Akvileje i Sirmija, te 1 primjerak iz Nikomedije.

Prikaz novca iz Čitluka i Jasenskog završavamo bizantskim anonimnim folisom pronađenim u arealu antičkog grada.¹⁴ Primjerak je utoliko značajan što spada među rijetke nalaze koji svjedoče o životu na ovom prostoru u razdoblju ranog srednjeg vijeka.¹⁵ Ovakvi novci pronađeni su na više nalazišta u južnoj Hrvatskoj. Od novijih nalaza bilježimo jedan u Veloj Luci na otoku Korčuli,¹⁶ te u Prološcu Donjem kod Imotskog.¹⁷ Kovani su od druge polovine 10. do pred kraj 11. ili početka 12. stoljeća u konstantinopolskoj kovnici, a mogu se svrstati po utvrđenoj klasifikaciji koju prenosi C. Morrisson.¹⁸ Po tome bi čitlučki primjerak spadao u tip C, čija je osobita značajka revers s prikazom križa ispunjenog ukrasnim perlama.¹⁹ Premda se autori koji su se bavili kronologijom bizantskih anonimnih folisa u potpunosti ne slažu s datacijom ovoga tipa, s velikom vjerojatnošću možemo ga smjestiti oko sredine 11. stoljeća.

^[14] Milošević 1988, str. 130-131.

^[15] Milošević 1992.

^[16] Šestanović 2000.

^[17] Gudelj 2006, str. 139.

^[18] Morrisson 1970, str. 584 - 587, 596 - 605.

^[19] Morrisson 1970, str. 586, 600.

Literatura	
Bulić 1885 <p>F. Bulić, <i>Aequum (Čitluk di Sinj)</i>, Bullettino di archeologia e storia Dalmata 8, Split 1885, 26-27.</p>	Mirnik 1987 <p>I. Mirnik, <i>Circulation of North African etc. Currency in Illyricum</i>, Arheološki vestnik 38, Ljubljana 1987, 369-392.</p>
Carson 1970 <p>R. A. G. Carson, <i>Coins of Greece and Rome</i>, London 1970.</p>	Mišura 1921 <p>A. P. Mišura, <i>Colonia Romana Aequum Claudium (Čitluk)</i>, Grac i Beč 1921.</p>
Gudelj 2006 <p>Lj. Gudelj, <i>Od svetišta Mitre do Svetog Mihovila</i>, Split 2006.</p>	Morrisson 1970 <p>C. Morrisson, <i>Catalogue des monnaies Byzantines de la Bibliothèque nationale</i>, Paris 1970.</p>
Klemenc 1935 <p>J. Klemenc, <i>Ostava u Ličkom Ribniku</i>, Vjesnik hrvatskoga arheološkoga društva 16, Zagreb 1935, 83-125.</p>	Raisch 1913 <p>E. Raisch, <i>Colonia Claudia Aequum, Die Grabungen des Österreichischen archäologischen Institutes Während der Jahre 1912 und 1913</i>, Jahreshefte des Österreichischen archäologischen Institutes 16, Beč 1913, 133-144.</p>
Marović 1958 <p>I. Marović, <i>Skupni nalaz sestercija iz Čitluka</i>, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku 60, Split 1958, 130-145.</p>	
Matas 1880 <p>A. K. Matas, <i>Čitluk (kod Sinja u Dalmaciji)</i>, Viestnik Hrvatskog arheološkog društva 2, Zagreb 1880, 12-16.</p>	Šestanović 2000 <p>S. Šestanović, <i>O jednom neobjavljenom nalazu s otoka Korčule</i>, Korčulanski zbornik 1, Korčula 2000, 227-231.</p>
Milošević 1988 <p>A. Milošević, <i>Čitluk COLONIA CLAUDIA AEQUUM</i>, Arheološki pregled 29, Ljubljana 1988, 129-132.</p>	
Milošević 1992 <p>A. Milošević, <i>Srednjovjekovni arheološki nalazi na području antičkog Aequuma</i>, Arheološka istraživanja u Kninu i Kninskoj krajini, izdanja Hrvatskog arheološkog društva 14, Zagreb 1992, 145-150.</p>	

Milošević 1998

A. Milošević, *Arheološka topografija Cetine*, Split 1998.

Summary

The Coinage from Čitluk (Aequum) and Jasensko kept in the Regional Museum in Sinj

Key words: Čitluk, Jasensko, Aequum, numismatics, Rome, Numidia, Byzantine

The article surveys the examples of coinage from the Numismatic collection of the Regional Museum that originate from the villages of Čitluk and Jasensko near Sinj. Čitluk was the only Roman colony in the inlands of the province of Dalmatia founded during Claudius' rule. Majority of coins represent the ones dating from the late 1st century BC to the 5th cent AD. The largest number of examples is dated in the period of late antiquity. Numidian coinage is represented by the rare example of the silver denar of King Juba I minted between 60 and 46 BC. The hoards prove that these coins were used for decades after Numidia had become a Roman province. The latest coin is the anonymous Byzantine folis emitted during the 11th century from the mint in Constantinopolis. It represents one of the rare findings that witness the life of former Roman town in the period of the early Middle Ages.

Translation: Jasminka Babić